КОНТРОЛЬНЫЙ
ЭКЗЕМПЛЯР

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка»

ЗАЦВЯРДЖАЮ
Прарэктар па вучэбнай рабоце БДПУ
__________ У.У.Шлыкаў
«06» 06 __________ 2017 г.
Рэгістрацыйны № УД-30-01-37-2017/вуч.

КАЛЯНДАР У ЧАСЕ І ПРАСТОРЫ: ВЫТОКІ, СІНТЭЗ КУЛЬТУР, СТЫЛІ

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне (па выбары)
для другой ступені вышэйшай адукацыі (магістратуры)
па спецыяльнасці:
1-08 80 02 – Тэорыя і методыка навучання і выхавання
(сусветная і айчынная культура)

2017 г.

2

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйнага стандарта вышэйшай адукацыі АСВА 1-08 80 02-2012 па спецыяльнасці 1-08 80 02 – Тэорыя і методыка навучання і выхавання (па галінах і ўзроўнях адукацыі), № 108 ад 24.08.2012 г.

СКЛАДАЛЬНІК:
Н.Г. Мазурына, дацэнт кафедры тэорыі і методыкі выкладання мастацтва ўстановы адукацыі "Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка", кандыдат філалагічных навук, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:
Кафедрай тэорыі і методыкі выкладання мастацтва
(пратакол № 10 ад 12.05.2017 г.);
Загадчык кафедры Н.В.Бычкова

Саветам факультэта эстэтычнага выхавання
(пратакол №10 ад 22.05.2017 г.)
Нам. дэкана па вучэбнай рабоце Т.В.Сярнова

Афармленне вучэбнай праграмы і суправаджаючых яе матэрыялаў дзеючым патрабаванням Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь адпавядае

Метадыст вучэбна-метадычнага
упраўлення БДПУ
_______________ Т.В. Шчыпунова

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне “Каляндар у часе і прасторы: вытокі, сінтэз культур, стылі” (па выбары) распрацавана ў адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйнага стандарта па спецыяльнасці для другой ступені вышэйшай адукацыі (магістратуры) 1-08 80 02 – Тэорыя і методыка навучання і выхавання (сусветная і айчынная культура).

“Каляндар у часе і прасторы: вытокі, сінтэз культур, стылі” – вучэбная інтэграваная дысцыпліна, якая знаёміць студэнтаў з сістэмай і гісторыяй летазлічэння народаў свету, развіццём каляндарных стыляў на беларускіх землях, паняццямі хранонімa, Навагоддзе/Навалецце, народны каляндар і беларускі народны каляндар (БНК) у прыватнасці. Яна непасрэдна звязана з гісторыяй сусветнай культуры, гісторыяй беларускай культуры, фалькларыстыкай, этналогіяй, культуралогіяй.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Каляндар у часе і прасторы: вытокі, сінтэз культур, стылі” (па выбары) накіравана на вырашэнне самых важных задач падрыхтоўкі будучых выкладчыкаў, а таксама на іх асабістае развіццё і ўдасканаленне. Дадзеная вучэбная дысцыпліна з’яўляецца адной з важных у сістэме падрыхтоўкі выкладчыкаў па культуралагічных дысцыплінах, паколькі накіравана на актывізацыю і сістэматызацыю ведаў, якія былі набытыя на прадметах культуралагічнага і народазнаўчага цыклаў, дазваляе практычна выкарыстаць і ўдасканаліць атрыманыя ўменні і навыкі, садзейнічае развіццю педагагічных, псіхалагічных і арганізатарскіх здольнасцяў магістрантаў.

Мэта вучэбнай дысцыпліны – авалоданне сістэмай ведаў аб сродках і прынцыпах летазлічэння розных часоў і народаў, аб беларускім народным календары (БНК) у кантэксце гісторыі і культуры народаў свету.

Задачы вучэбнай дысцыпліны:

– пазнаёміць магістрантаў з гісторыяй летазлічэння народаў свету; развіццём каляндарных стыляў на беларускіх землях;

– сфарміраваць паняцці пра хранонімы, Навагоддзе/Навалецце, народны каляндар і беларускі народны каляндар (БНК), іх фарміраванне, структуру і змест;

– сфарміраваць уменні і навыкі асноўных каляндарных вылічэнняў;

– развіць навыкі вывучэння фальклорна-этнаграфічнага зместу асноўных свят традыцыйнай сістэмы летазлічэння, іх каляндарна-астранамічнага генэзісу.

Узаемасувязь вучэбнай дысцыпліны з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі спецыяльнасці

Назва вучэбнай дысцыпліны, вывучэнне якой звязана з вучэбнай дысцыплінай “Каляндар у часе і прасторы: вытокі, сінтэз культур, стылі”	Пералік актуалізуемых на занятках па вучэбнай дысцыпліне “Каляндар у часе і прасторы: вытокі, сінтэз культур, стылі” комплексаў ведаў, якія фарміруюцца на іншых вучэбных дысцыплінах
Філасофія і метадалогія навукі	Практычнае выкарыстанне ведаў аб этапах развіцця філасофскай думкі і светапоглядных культуралагічных канцэпцыях.
Асновы інфармацыйных тэхналогій	Практычнае выкарыстанне навучальных мультымедыйных праграм, праграм тэхнічнай апрацоўкі дадзеных пры засваенні асобных тэм дысцыпліны, выкарыстанне праграмы Microsoft PowerPoint для стварэння мультымедыйных прэзентацый па асобных тэмах дысцыпліны.
Сучасныя тэндэнцыі развіцця тэорыі і методыкі культуралагічных дысцыплін	Практычнае выкарыстанне ў распрацоўцы метадычных матэрыялаў для выкладання культуралагічных дысцыплін ведаў і навыкаў, звязаных з вывучэннем розных каляндарных стыляў і традыцый.

Патрабаванні да засваення вучэбнай дысцыпліны

Патрабаванні да ўзроўню засваення зместу вучэбнай дысцыпліны “Каляндар у часе і прасторы: вытокі, сінтэз культур, стылі” (па выбары) вызначаны адукацыйным стандартам па спецыяльнасці для другой ступені вышэйшай адукацыі (магістратуры) 1-08 80 02 – Тэорыя і методыка навучання і выхавання (сусветная і айчынная культура).

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Каляндар у часе і прасторы: вытокі, сінтэз культур, стылі” (па выбары) павінна забяспечыць фарміраванне ў студэнтаў акадэмічных, сацыяльна-асобасных і прафесійных кампетэнцый.

Патрабаванні да акадэмічных кампетэнцый магістра.

Магістр павінны мець:

АК-2. Метадалагічныя веды і даследчыцкія ўменні, які забяспечваюць вырашэнне задач навукова-даследчай, навукова-педагагічнай, інавацыйна-педагагічнай, вучэбна-метадычнай, арганізацыйна-кіраўнічай, экспертна-ацэначнай дзейнасці.

АК-6. Здольнасць здзяйсняць бесперапынную самаадукацыю і самаўдасканальванне ў навукова-педагагічнай, вучэбна-метадычнай і арганізацыйна-кіраўнічай дзейнасці.

Патрабаванні да прафесійных кампетэнцый магістра.

Магістр павінны быць здольным:

ПК-НД-1. Выкарыстоўваць сучасныя дасягненні педагагічнай навукі і перадавых педагагічных тэхналогій.

ПК-ІП-1. Здзяйсняць педагагічны пошук новаўвядзенняў.

ПК-ІП-2. Ствараць педагагічнае новаўвядзенне.

ПК-ІП-7. Выкарыстоўваць індывідуальныя крэатыўныя здольнасці для арыгінальнага вырашэння даследчых і прафесійных задач у галіне адукацыі.

ПК-ВМ-1. Вырашаць тыпавыя метадычныя задачы.

ПК-ВМ-3. Распрацоўваць метадычныя інструкцыі, вучэбна-метадычныя дапаможнікі, метадычныя рэкамендацыі па актуальных праблемах педагагічнай навукі і практыкі.

ПК-ВМ-4. Распрацоўваць і выкарыстоўваць сучаснае вучэбна-метадычнае забеспячэнне адукацыйнага працэсу.

ПК-ВМ-5. Распрацоўваць метадычныя сцэнары правядзення заняткаў і выхаваўчай работы, аналізаваць вынікі іх рэалізацыі ў адукацыйных установах розных тыпаў.

ПК-АК-1. Арганізоўваць педагагічны працэс ва ўстановах адукацыі розных тыпаў.

ПК-ЭА-4. Распрацоўваць дыягнастычны інструментарый для правядзення экспертызы і ацэнкі, арганізоўваць крытэрыяльную экспертызу і ацэнку разнастайных аспектаў навукова-даследчай і педагагічнай дзейнасці.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Каляндар у часе і прасторы: вытокі, сінтэз культур, стылі” (па выбары) магістрант павінен ***ведаць:***

– асноўныя сістэмы летазлічэння народаў свету і іх адлюстраванне ў гісторыі культуры;

– паняцце аб народным календары і яго адрозненне ад царкоўнага і іншых;

– адпаведнікі ў БНК шасці каляндарных стыляў;

– семантыку асноўных хранонімаў народнага календара, звязаных з раўнадзенствамі і сонцастаяннямі;

– прынцыпы складання пасхалій;

умець:

– карыстацца каляндарнымі табліцамі, формуламі, агляднымі (“вечнымі”) календарамі;

– арганізоўваць вучэбную дзейнасць па вывучэнні культуры каляндарных традыцый;

– рабіць асноўныя матэматычныя вылічэнні (стары і новы стылі, год “ад стварэння свету”);

– валодаць методыкай аналізу фальклорнага тэкста, выяўляючы язычніцкія і хрысціянскія элементы.

Згодна вучэбнаму плану спецыяльнасці 1-08 80 02 – Тэорыя і методыка навучання і выхавання (сусветная і айчынная культура) вучэбная дысцыпліна

“Каляндар у часе і прасторы: вытокі, сінтэз культур, стылі” (па выбары) вывучаецца на дзённай і завочнай формах атрымання другой ступені вышэйшай адукацыі. Усяго на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны на дзённая форме навучання адводзіцца 82 гадзін, з якіх 36 гадзіны аўдыторных (у тым ліку лекцыйных 30 гадзін, 6 практычных), 46 гадзін прыпадае на самастойную работу студэнтаў. Усяго на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны на завочнай форме навучання адводзіцца 6 гадзін аўдыторных (лекцыйных).

Асноўнымі метадамі (тэхналогіямі) навучання, якія адлюстроўваюць мэту і задачы вучэбнай дысцыпліны, з’яўляюцца: праблемнае навучанне (праблемнае выкладанне матэрыялу, пошукавы і даследчы метады); тэхналогія навучання як вучэбнага даследавання; камунікатыўныя тэхналогіі, заснаваныя на актыўных формах і метадах навучання (разумовы штурм, дыскусія, спрэчка-дыялог, круглы стол і інш.). Сярод форм правядзення семінарскіх заняткаў могуць ужывацца калёквіўмы, тэсты, а таксама традыцыйныя формы кантролю ведаў (вусныя адказы, комплексныя кантрольныя работы, паведамленні і рэфераты).

Самастойная работа студэнтаў прадугледжвае павышэнне ўзроўню прафесійнай кампетэнцыі па асобных пытаннях (аспектах) методыкі даследавання каляндарных традыцый. Асноўнымі формамі самастойнай работы студэнтаў з’яўляюцца: праца з літаратурай, падрыхтоўка дакладаў, рэфератаў па прапанаванай выкладчыкам тэматыцы, прагляд відэаматэрыялаў, наведванне музеяў, выстаў, канцэртаў, праца з Інтэрнэт-рэсурсамі.

Выніковай формай кантролю ведаў з’яўляецца залік у I семестры на дзённай форме навучання і II семестры на завочнай форме навучання.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

РАЗДЗЕЛ І. ТЭОРЫЯ ЛЕТАЗЛІЧЭННЯ

Тэма 1. Астральныя ўяўленні чалавека і месяцавае злічэнне часу

Фарміраванне ўяўленняў чалавека аб зямным і нябесным парадку. Назапашванне практычнага вопыту і тэарэтычных ведаў аб сусветнай цыклічнасці. Развіццё летазлічэння ў народаў свету. Археалагічныя знаходкі глінянага посуду з каляндарнымі элементамі, іншыя дакументальныя і матэрыяльныя сведчанні старадаўніх летазлічэнняў. Развіццё астранамічных ведаў на беларускіх землях.

Фарміраванне паняцця "каляндар". Этапы развіцця каляндарнай сістэмы. Асноўныя каляндарныя паняцці: сінадзічны месяц (каля 29 сутак 12 гадзін 44 хвіліны 2,3 секунды), месяцавы (354,367056 сутак) і трапічны, астранамічны (365 дзён 5 гадзін 48 хвілін 46,1 секунды) год. Раўнадзенствы (20–21 сакавіка, 22–23 верасня) і сонцастаянні (21–22 чэрвеня, 21–22 снежня). Асноўная праблема календара – неадпаведнасць дзвюх астранамічных велічынь: трапічнага года і сінадзічнага месяца.

Тыпы календароў: месяцавы, сонечны, сонечна-месяцавы.

Каляндарныя стылі (раждзесцвенскі, студзеньскі, сакавіцкі, благавешчанскі, пасхальны, вераснёўскі). Новы год/Новае лета.

Астральныя і месяцавыя ўяўленні беларусаў (паняцці пра нябесныя свяцілы і месяцавыя фазы). Семантыка паняццяў беларускага месяцавага злічэння часу (мяжа, маладзік, моцныя дні, падпоўня, поўня, рушанне, гнілуха, ветах).

Тэма 2. Сонечнае і сонечна-месяцавыя летазлічэнні

Эвалюцыя пошукаў чалавецтва аптымальных сродкаў летазлічэння, сталай кропкі ў колазвароце дзён. Летняе сонцастаянне. Сусветнавядомы "каменны хлеў" Стоўнхендж на паўднёвым захадзе Англіі (4000 гадоў). Падобныя мегалітычныя пабудовы ў Хакасіі, Літве, Арменіі, Расіі, на Украіне. Урочышча Камяні на Полаччыне – беларускі Стоўнхендж.

Першы сонечны каляндар (365 сутак) у Егіпце (4 тысячагоддзе да н. э.). Кумранскі каляндар, календары старажытных мая.

Свята летняга сонцастаяння – Купалле. Звычай "гульні сонца" як сведчанне шматгадовых назіранняў чалавека за асноўным свяцілам з астранамічна-часавымі мэтамі. Язычніцкія ігрышчы і пераследаванні іх царквою. Навагодняя (Навалетняя) сімволіка Купалля: "кола", "новае лета" і інш.

Сістэма сонечна-месяцавых календароў. Старажытны Кітай. Вавілон. Іудзея. Старажытны Рым. Сонечная хіджра.

Юліянскі (46 г. да н.э.) і грыгарыянскі (1582 г.) календары. Паняцці пра новы і стары стылі ўсходнеславянскіх народаў. Спосаб пераводу стыляў. Пасха і яе вылічэнне. Грыгарыянскае летазлічэнне ў Вялікім княстве Літоўскім і адлюстраванне яго ў Баркулабаўскім летапісе і інш. дакументах.

Аглядныя (“вечныя”) календары, формулы і каляндарныя табліцы. Іх практычнае выкарыстанне.

Тэма 3. Цыклічны каляндар і каляндарныя эры. Семантыка дзён тыдня і гадзіннікі

Паняцце аб сузор’ях задыяка (“жывёльны, або звярыны, круг”). Каляндарныя звычаі і абрады народаў Усходняй Азіі (кітайцы, карэйцы, японцы, манголы, цібетцы, в’етнамцы і інш.). Разнастайнасць сістэм летазлічэнняў у розных краінах. Цыклічныя календары народаў Паўднёва-Усходняй Азіі.

Каляндарныя эры як кропкі адліку часу. Эра ўладара Хуан Дзі (2637 да н.э.) цыклічнага календара ў Старажытным Кітаі. Адлік часу ў Старажытным Егіпце (асобна па гадах уладарання кожнага фараона), Старажытным Вавілоне (ад пачатку царавання Набонасара), Старажытнай Грэцыі (ад пачатку першай алімпіяды), Старажытным Рыме (ад заснавання горада і кіравання імператара Дыяклецяна). Эра “ад стварэння свету”: па старажытнаяўрэйскаму календару (3761 г. да н.э.) і візантыйскаму (5508 г. да н.э.). Эра мусульманскай хіджры (ад перасялення стваральніка іслама Мухамеда з Мекі ў Мядзіну). Эра Сака ў Індыі (78 г. н.э.).

Тыдзень як адзінка вымярэння часу. Паходжанне сямідзённага тыдня. Сонечныя, механічныя і інш. гадзіннікі.

Сімволіка і семантыка дзён тыдня ў народаў свету. Шчаслівыя і нешчаслівыя дні ў абрадавых календарах старажытных вавілонцаў «Меналогіях» (прыблізна 10 ст. да н. э.). «Злыя» дні ў каляндарных прыпісках XII–XIII стст., чарадзейных кнігах, старажытнарускім «Кветніку», беларускіх крыніцах.

Магічна-сэнсавае значэнне дня ў беларусаў: «мужчынскі», «жаночы» (па граматычным родзе), «посны» (панядзелак, серада, пятніца), «скаромны», «першы», «апошні», «цотны», «няцотны». Семантыка дня тыдня адносна спрыяльнасці і неспрыяльнасці ў гаспадарчых работах і сямейным жыцці. Адлюстраванне дзён тыдня ў вуснай народнай творчасці.

РАЗДЗЕЛ ІІ. ГІСТОРЫЯ ЛЕТАЗЛІЧЭННЯ. КАЛЕНДАРЫ СВЕТУ

Тэма 4. Гісторыя вывучэння каляндарных звычаяў і абрадаў

Аб’ектыўная неабходнасць пашырэння храналагічных рамак вывучэння каляндарных святаў – ад эпохі з’яўлення чалавека і да нашых дзён. Адсутнасць поўных і досыць дакладных сведчанняў пра каляндар і лёс традыцыйных звычаяў. Складанасць самога аб’екта даследвання – каляндарна-абрадавага свята па гістарычным паходжанні, складу ўваходзячых у яго элементаў і разнастайнасці выконваемых функцый.

Апора на асноўныя тэарэтычныя палажэнні Герадота наступных аўтараў. Гіпакрат, Арыстоцель, Пасідоній пра залежнасць народных святаў ад прыроднага асяроддзя. Герадот, Страбон аб запазычаннях звычаяў адным народам у іншага. Дэмакрыт, Лукрэцый аб эвалюцыйнай паслядоўнасці ў

развіцці звычаяў. Палібій, Тацыт пра ўплыў звычаяў на палітычную гісторыю і міжнародныя адносіны.

Пачатак сярэднявечча і агульны заняпад культурнага развіцця. Малалікасць пісьмовых крыніц пра звычаі і абрады. Рэдкія згадкі візантыйскіх пісьменнікаў VI–X стст. (Пракоп, Маўрыкій, Канстанцін), нямецкіх царкоўных гісторыкаў X-XII стст. (Адам, Тытмара, Гельмольт), падарожнікаў ва ўсходнія краіны XIII ст. (Плана Карпіні, Рубрук, Марка Пола). Адсутнасць навуковай цікавасці.

Заморскія плаванні і вялікія геаграфічныя адкрыцці эпохі Рэнесансу, пашырэнне разумовага гарызонту еўрапейцаў, знаёмства з новымі краінамі і іх парадкамі. Тэндэнцыя ідэалізацыі “добрага дзікуна” у адкрытых новых краінах. Італьянскі гуманіст пачатку XVI ст. П’етра Марцір і яго пазіцыя: “Гэта залаты век, без законаў, без прадузятасцяў суддзяў, без кніг”.

Тэорыя “высакароднага дзікуна” ў працах Жана дэ Леры, Бартоломе дэ Лас Касас, Мішэля Мантэня, Марка Лескарбо і іншых. Працяг традыцыі ідэалізацыі першабытнага чалавека ў асветніцкай літаратуры XVIII ст. – Русо, Дзідро і інш. Станоўчая адзнака традыцыйных звычаяў.

Адсутнасць класіфікацыі свята, чыста апісальны характар апавядання.

Канец XVIII – пачатак XIX стагоддзяў – праява цікавасці да еўрапейскіх народаў. XIX ст. – фарміраванне розных навуковых школ. Ідэйныя вытокі міфалагічнай (натурміфалагічнай, натурысцкай, астральна-міфалагічнай) школы – увасабленне сонца і іншых нябесных з’яў.

Развіццё навуковага даследавання календароў і каляндарных свят ў XX – пачатаку XXI стагоддзя.

Тэма 5. Старажытнаіндыйскі каляндар. Кітайскі сельскагаспадарчы каляндар. Мусульманскі каляндар і летазлічэнне

Старажытнаіндыйскі каляндар. Старажытнаіндыйскія тэксты аб стварэнні свету, касмічным часе, касмічных гадах і сутках, эрах і перыядах. 5 календароў старажытнай Індыі. Адзіны нацыянальны каляндар Індыі, які дзейнічае з 22 сакавіка 1957 года, але выкарыстоўваецца рэдка.

Кітайскі сельскагаспадарчы каляндар. Дзяленне года на 24 сельскагаспадарчых сезоны па становішчы Сонца на экліптыцы. Адсутнасць сувязі сезонаў з рухам Месяца.

Выкарыстанне месяцавага календара ў гарадах-дзяржавах Месапатаміі (трэцяе тысячагоддзе да н.э.), Вавілонскім царстве, Арабскім халіфаце.

Мусульманскі каляндар і летазлічэнне. Пачатак мусульманскага летазлічэння ад перасялення Прарока Мухамада з Мекі ў аазіс Ясрыб (названы пазней горадам Прарока, гэта значыць Медзінай) у 622 г. Мусульманскі месяцавы каляндар Хіджры арабскага і турэцкага цыклаў у краінах Азіі і Афрыкі. Пераклад з Хіджры ў Міладзі (цяпер дзеючы сонечны каляндар).

Тэма 6. Старажытнаегіпецкі каляндар. Каляндар майя

Старажытнаегіпецкі каляндар. Стварэнне каляндара ў даліне, які праіснаваў разам з Егіпецкай цывілізацыяй каля 4-х тысячагоддзяў. Сувязь яго паходжання з Сірыусам – яркай зоркай трапічнага небасхілу. Год – прамежак часу паміж двума геліакічнымі ўзыходжаннямі Сірыуса, што супадалі ў Старажытным Егіпце з летнім сонцастаяннем і папярэднічалі разліву Ніла, складае 365,25 сутак. Афіцыйны каляндар (для афіцыйных дакументаў). Вядзенне летазлічэння з моманту ўзыходжання новага кіраўніка з канца Старажытнага Царства. Выкарыстанне месяцовага каляндара ў рэлігійных і бытавых мэтах (для вызначэння даты рэлігійных святаў або ў асабістых лістах), а таксама для вызначэння пачатку розных этапаў сельскагаспадарчых работ.

Каляндар майя. Узнікненне ў чацвёртым тысячагоддзі да н. э. Сістэма календароў, створаных у дакалумбаву эпоху мезаамериканской цывілізацыяй майя. Выкарыстанне яго іншымі Цэнтральнаамерыканскі народамі – ацтэкамі, тальтэкамі і інш. Выгляд тыповай даты календара майя: 12.18.16.2.6, 3 Кімі 4 Соц, дзе 12.18.16.2.6 – дата доўгага рахунку, 3 Кімі – Цолькін, 4 Соц – Хааб.

Тэма 7. Гісторыя Еўрапейскіх каляндарных стыляў. Старажытнагрэчаскі каляндар

Гістарычныя карані еўрапейскага календара. Фарміраванне ўласных календароў народаў Еўропы на аснове назіранняў і працоўнай дзейнасці.

Старажытнагрэчаскі каляндар. Існаванне ў гарадах і рэгіёнах старажытай Грэцыі ўласных календароў. Прыняцце рымскага (юліянскага) каляндара ў якасці афіцыйнага календара хрысціянскай царквы. Выкарыстанне яго грэкамі як асноўнага, пры захавані іудзейскага летазлічэння ад стварэння свету. Каляндарна-абрадавыя традыцыі грэкаў: праводзіны зімы, ад карнавалу да Вялікага посту, Першае мая – Дзень кветак і першамайскага вянка і інш.

Хрысціянізацыя ўсходнеславянскіх народаў і прыняцце летазлічэння візантыйскага ўзору з мясцовымі традыцыямі (эра – “ад стварэння свету”, веснавое Навалецце). Прыняцце Грыгарыянскага календара як удасканаленне юліянскага летазлічэння. Далейшыя пошукі аптымальных сродкаў календара. Афіцыйныя каляндарныя стылі еўрапейскіх краін.

РАЗДЗЕЛ III. БЕЛАРУСКІ НАРОДНЫ КАЛЯНДАР: АСАБЛІВАСЦІ І ЭТАПЫ ІСНАВАННЯ

Тэма 8. Прынцыпы і фактары фарміравання народнага календара

Народны каляндар як пэўная сістэма і хрысціянска-язычніцкі комплекс, сінтэз дзвюх культур. Яго структура, змест і адрозненне ад царкоўнага календара. Святы, прысвяткі – асноўныя зместанапаўняльныя элементы БНК.

Прынцыпы датавання (новы і стары стылі), падача хранонімаў (рэгіянальныя варыянты назваў), пашпартызацыі палявога матэрыялу, фальклярызацыі і хрысціянізацыі, паэтызацыі і кансервацыі.

Фактары фарміравання “народнай рэлігіі” і календара. Сацыяльна-палітычны фактар. Спрыяльныя умовы старажытна-беларускай дзяржавы – ВКЛ (талерантныя адносіны да дзядоўскай веры, кампрамісны характар уніі, адносна вольнае існаванне іншых веравызнанняў; неспрыяльныя ўмовы развіцця нацыянальнай культуры, мовы, калі даводзілася адасабліваццa ад чужароднага ўплыву).

Прыродна-геаграфічнага фактар. Памежнае становішча старажытных беларускіх зямель сярод заходняй і ўсходняй цывілізацый; рэгіён, што з’яўляўся часткай прарадзімы славян ці блізкі да яе; балотна-лясная глухамень, якая абмяжоўвала стасункі паміж іншымі народамі.

Фактар святочнага і бытавога характару. Традыцыі развіцця кірмашоў і мясцовых фэстаў; дзейнасць скамарохаў, варажбітоў, батлейшчыкаў, якая не так моцна падаўлялася, як у Расіі; бытаванне валачобніцтва, якога не наглядалася ў іншых народаў, і больш вольнае развіццё даўніх звычаяў і абрадаў.

Тэма 9. Сінтэз язычніцкай і хрысціянскай культур

Царкоўна-рэлігійны фактар фарміравання народнага календара. Традыцыі братчыны ў правядзенні святаў свечкі (у папулярных святах, прысвечаных аднаму з хрысціянскіх патронаў, найлепшым чынам злучаліся дзве культуры); пакланенне родаваму абразу, мясцоваму святому, князю (св. Ефрасіння Полацкая, св. Барыс); пакланенне язычніцкім культам і наступная замена іх на хрысціянскія святыя месцы (камяні, крыніцы, дрэвы, могілкі, поле і г.д.); выкарыстанне “педагагічных прыёмаў” у хрысціянізацыі, падобнасці ў рэлігіях і замежнага вопыту і інш.

Тэма 10. Традыцыйныя святы летняга і зімовага сонцастаянняў

Асноўнае свята лета – Купалле, сан-Джавані (у рымлян), Жан-Бацiст (у французаў), Сан-Хуан, або Сан-Жуан (у іспанцаў), святы Джон (у народаў Брытанскіх астравоў), святы Ханс (у нарвегаў), Іёнсок (у датчан), Мідсамар (у шведаў), Іван Купавац (у харватаў), Янаўдзень (у балгараў) і г.д. Падобнасць рытуалаў і абрадаў (паленне кастроў, скаканне праз іх, збор зеляніны, павер’і пра ведзьмаў, водныя купанні і інш.). Язычніцкая аснова і хрысціянскі элемент у летнім календары беларусаў і народаў Еўропы. Святы, прысвяткі і звычаі летніх месяцаў. Сінтэз дзвюх культур у паэзіі Купалля.

Зімовае Навагоддзе. Разнавіднасці святкавання Новага года зімою народамі свету. Асаблівасці адзначэння Навагоддзя ў краінах Цэнтральнай і Усходняй Азіі, якія прытрымліваюцца сонечна-месяцава-юпітэрнага календара (з 21 студзеня па 20 лютага). Адзначэнне кельцкага (жывёлагадоўчага) старога Новага года (1 лістапада) народамі Брытанскіх астравоў. Увядзенне раждзественскага Новага года (25 снежня) ў Рыме (IV ст. н. э.) і яго бытаванне ў краінах Еўропы (XIII—XIV ст). Прычыны пераходу на студзеньскі стыль. Студзеньскае Навагоддзе ў ВКЛ (з 1364 г.). Перавод справаводства канцылярыі Вялікага княства з вераснёўскага на студзеньскі стыль (з 1550 г.).

Язычніцкае пакланенне дрэву ў навагодніх традыцыях. Старажытны германскі звычай адзначэння Новага года з елкай, а таксама з амелай, букам, цісам, ядлоўцам. Арэхавае дрэва – магічнае дрэва старажытных кельтаў на Брытанскіх астравах. Звычай распальвання бадняку (тоўстае палена) ў навагоднюю ноч. Дзед Мароз.

Элементы язычніцтва і хрысціянства ва ўсходнеславянскіх калядных (навагодніх) традыцыях. Куцця. Культ продкаў. Калядаванне і шчадраванне. Маскіраваныя тэатралізаваныя шэсці.

Тэма 11. Святкаванні веснавога і восеньскага раўнадзенстваў

Астранамічная аснова веснавых навагодніх свят. Астранамічнае раўнадзенства і сапраўдны або трапічны год (365 дзён 5 гадзін 48 хвілін 46 секунд). Хрысціянізацыя ўсходнеславянскіх народаў і прыняцце летазлічэння візантыйскага ўзору з мясцовымі традыцыямі (эра – "ад стварэння свету", веснавое Навалецце). Далейшыя пошукі аптымальных сродкаў календара. Афіцыйныя каляндарныя стылі еўрапейскіх краін.

Сінтэз язычніцкай і хрысціянскай культур у веснавой паэзіі беларусаў і іншых народаў. Разнастайнасць і багацце веснавога календара і параўнанне яго са святамі, прысвяткамі, звычаямі народаў Еўропы.

Вялікдзень (Вялічка). Язычніцкія карані свята веснавога раўнадзенства. Традыцыі хрысціянскай Пасхі (афіцыйна з 525 г.). Велікодныя песні, іх матывы. Святы і прысвяткі "рухомага" календара. Традыцыі беларускага валачобніцтва, параўнанне з аналагічнымі традыцыямі іншых народаў. Каляндарныя валачобныя песні – характэрная адметнасць беларусаў. Іх земляробчая і паэтычная аснова.

Благавешчанне і Саракі ў народным земляробчым коле. Валачобна-паэтычны каляндар як адлюстраванне ў ім пасхальнага, благавешчанскага і сакавіцкага стыляў.

Сістэма БНК з жывёльнымі, птушынымі культамі. Юр'е (23 красавіка/6 мая) – асноўнае свята жывёлы. Ярылавіца. Пастухоўскія абрадавыя гульні і звычаі. "Юраўскі (тураўскі) карагод". Асноўныя матывы беларускіх юраўскіх песень. Свята Міколы. Агляд гіпатэтычнай рэканструкцыі задыякальнага календара, зробленага на аснове беларускага матэрыялу. Параўнанне юраўскіх звычаяў з традыцыямі народаў свету.

Адзначэнне восеньскіх свят народамі свету. Пачатак Новага года ў верасні з візантыйскага перыяду. Вулканаліі старажытных рымлян. 321 г. – афіцыйнае ўвядзенне святкавання пачатку новага года (з 23 верасня, затым з 1 верасня) рымскім імператарам Актавіянам Аўгустам. Асаблівасці святкавання вераснёўскага Навалецця старажытнымі германцамі, егіпцянамі (Александрыйскі каляндар, 26 г. да н. э.), манголамі, грузінамі, яўрэямі. Каляндар Французскай рэвалюцыі. Увядзенне вераснёўскага Навалецця (каляндарнага стылю) ў Расіі (з 1493 па 1700 гг.) замест 1 сакавіка. Выкарыстанне яго ў ВКЛ побач з візантыйскім студзеньскім стылем, у "Малой падарожнай кніжцы".

Канцэнтрацыя святкаванняў вакол дня асенняга раўнадзенства (22—23.09): Багач (8/21.09), Стаўроўскія Дзяды (13/26.09), Звіжанне (14/27.09), Іван Пакроўны (26.09/9.10). Восеньскі народны каляндар беларусаў і народаў Еўропы. Традыцыі беларускага Багача (Малая Прачыста, Другая Багародзіца, Нараджэнне Божае Маці). Памінальныя звычаі. “Дзяды”.

Дзень Сымона – свята асенняга Навалецця. Прападобны Сямён Стоўпнік (459 г.). Пачатак індыкта, Навалецця (з праваслаўнага царкоўнага календара). Сымон у беларускіх прыказках і прыкметах, звычаях. Абрад “жаніцьбы коміна (пасьвета, лучніка)”. Асноўная рытуальная песня “Ой, прыйшлі ж ночанькі доўгенькі...”. Вераснёўскія традыцыі народаў Еўропы запальвання святла ў майстэрнях. Свята Агню ў індыйскім эпасе “Рамаяма”.

Тэма 12. Гісторыя беларускага календара ў кнізе

Рукапісныя кнігі X–XVIII ст. (“Палата кнігапісная”). Развіццё астранамічных ведаў на беларускіх землях. Гравюры Аляксандра Тарасевіча, творы Францыска Скарыны, Сімяона Полацкага і інш. Грыгарыянскае летазлічэнне ў Вялікім княстве Літоўскім і адлюстраванне яго ў Баркулабаўскім летапісе і інш. дакументах.

Першыя друкаваныя календары ў Еўропе (1474 г., нямецкі астраном Іаган Рэгіамантан). “Малая падарожная кніга” (1523 г.) Францыска Скарыны як першы друкаваны каляндар ва ўсходніх славян і народаў былога СССР. Дзейнасць Іллі Капіевіча, Івана Фёдарава і Сымона Полацкага ў Расіі.

Гісторыя развіцця каляндарнай справы да нашых дзён. Першыя друкаваныя календары. Вывучэнне этнографамі і фальклярыстамі народнага календара. Каляндар і каляндарна-абрадавая паэзія беларусаў у запісах і зборах П. Шэйна, П. Бяссонава, Ч. Пяткевіча, М. Федароўскага, К. Машынскага, І. Бермана, Ю. Крачкоўскага, Е. Раманава, М. Нікіфароўскага, М. Косіч, З. Радчанка, У. Дабравольскага, А. Багдановіча, А. Сержпутоўскага і інш. Фарміраванне сталай традыцыі друкаваных календароў. Каляндар “Нашай нівы” з 1910 г. і адлюстраванне ў ім вуснай народнай творчасці. Выпуск беларускіх календароў у Варшаве, Кракаве, Маскве, Петраградзе, Вільні, Брэсце, Гомелі, Гродне, Магілёве, Мінску, Полацку, Супраслі і інш.

Спробы стварэння штучнага “рэвалюцыйнага” календара ў першыя гады савецкай улады. Палітыка ваяўнічага атэізму і барацьба з нацдэмаўшчынай. “Беларускі сялянскі настольны каляндар на 1928 год” (склад. А. Матусевічам і выдадзены мінскай газетай “Беларуская вёска”) і новыя ў ім святы (Калектыва, Сьцяг, Воля, Бунтар, Сьмена, Кветкі і інш.). Спроба стварэння рускага рэвалюцыйнага “імянінніка” (Вектор – “великий коммунизм торжествует”, Виль – “В. И. Ленин”, Лапанальда – “лагерь папанинцев на льдине”, Луиджи – “Ленин умер, но идеи живы”, Даздраперма – “да здравствует 1 мая!”, Ясленик – “я с Лениным и Крупской” і інш.).

Вывучэнне народнага календара ў наш час. Першыя сістэматызаваныя рэканструкцыі БНК. Выпуск разнастайных календароў беларускімі выдавецтвамі (календары-кніжкі, адрыўныя, настольныя, ілюстраваныя,

агульнай тэматыкі або спецыяльныя) і адлюстраванне ў ім фальклору. Адрыўны каляндар “Родны край” (з 1990 г.).

Паняцце пра вечныя і аглядныя календары. Выкарыстанне каляндарных табліц, формулаў. Недасканаласці існуючага летазлічэння (розная працягласць месяцаў, кварталаў, паўгоддзяў, дні тыдня і месяцы не супадаюць са сталымі датамі, колькасць працоўных дзён у месяцы не аднолькавая і інш.). Праекты новага календара.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

“Каляндар у часе і прасторы: вытокі, сінтэз культур, стылі” (па выбары) для дзённай формы атрымання адукацыі

Нумар раздзела, тэмы, заняткаў	Назва раздзела, тэмы, заняткаў; пералік вывучаемых пытанняў	Колькасць аўдыторных гадзін					Пазааўдыторная самастойная работа	Матэрыяльнае забеспячэнне заняткаў (нагляднья, метадычныя дапаможнікі і інш.) лекцыі	Формы кантролю ведаў практычныя заняткі
		лекцыі	практычныя заняткі	семінарскія заняткі	лабараторныя заняткі	ктруемая (кантралюемая) самастойная работа студэнтаў (іншае			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	I семестр								
	РАЗДЗЕЛ I. ТЭОРЫЯ ЛЕТАЗЛІЧЭННЯ								
1	**Астральныя ўяўленні чалавека і месяцавае злічэнне часу**	**2**	**1**						
1.1	1. Прадмет і задачы вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Каляндар у часе і прасторы: вытокі, сінтэз культур, стылі”. 2. Тэорыя летазлічэння.	1						1, 2, 20, 25	
1.2	1. Астральныя ўяўленні чалавека. 2. Месяцавае злічэнне часу.	1						1, 2, 20, 25	
1.3	1. Астральныя ўяўленні чалавека. 2. Месяцавае злічэнне часу.		1					1, 2, 20, 25	Даклады
2	**Сонечнае і сонечна-месяцавыя летазлічэнні**	**2**							
2.1	1. Сонечнае летазлічэнне. 2. Сонечна-месяцавае летазлічэнне	2						1, 2, 20, 25	
3	**Цыклічны каляндар і каляндарныя эры. Семантыка дзён тыдня і гадзіннікі**	**2**	**1**						
3.1	1. Цыклічны каляндар. 2. Каляндарныя эры.	1						1, 2, 20, 25	
3.2	1. Цыклічны каляндар.		1					1, 2, 20, 25	Круглы стол

	2. Каляндарныя эры.								
3.3	1. Семантыка дзён тыдня. 2. Гадзіннікі і прыборы для вымярэння часу.	1						1, 2, 20, 25, 32	
	РАЗДЗЕЛ ІІ. ГІСТОРЫЯ ЛЕТАЗЛІЧЭННЯ. КАЛЕНДАРЫ СВЕТУ								
4	**Гісторыя вывучэння каляндарных звычаяў і абрадаў**	**2**							
4.1	1. Разнастайнасць календароў свету. 2. Гісторыя вывучэння каляндарных звычаяў і абрадаў.	2						1, 3-4, 8, 21-22	
5	**Старажытнаіндыйскі каляндар. Кітайскі сельскагаспадарчы каляндар. Мусульманскі каляндар і летазлічэнне**	**2**	**1**						
5.1	1. Старажытнаіндыйскі каляндар. 2. Старажытнаіндыйскія тэксты аб стварэнні свету, касмічным часе.	1						1, 3, 8, 12, 18	
5.2	1. Старажытнаіндыйскі каляндар. 2. Старажытнаіндыйскія тэксты аб стварэнні свету, касмічным часе.		1					1, 3, 8, 12, 18	Прэзентацыі
5.2	1. Кітайскі сельскагаспадарчы каляндар. 2. Мусульманскі каляндар і летазлічэнне.	1						1, 3, 8, 18	
6	**Старажытнаегіпецкі каляндар. Каляндар майя**	**2**							
6.1	1. Старажытнаегіпецкі каляндар. 2. Каляндар майя.	2						2, 17, 32, 46	
7	**Гісторыя Еўрапейскіх каляндарных стыляў. Старажытнагрэчаскі каляндар**	**2**	**1**						
7.1	1. Гістарычныя карані еўрапейскага календара. 2. Фарміраванне ўласных календароў народаў Еўропы.	1						2, 17, 32, 46	
7.2	1. Старажытнагрэчаскі каляндар. 2. Каляндарныя святы і абрады Старажытнай Грэцыі.	1						2, 17, 32, 46	
7.3	1. Старажытнагрэчаскі каляндар. 2. Каляндарныя святы і абрады Старажытнай Грэцыі.		1					2, 17, 32, 46	Рэфераты

	РАЗДЗЕЛ ІІІ. БЕЛАРУСКІ НАРОДНЫ КАЛЯНДАР: АСАБЛІВАСЦІ І ЭТАПЫ ІСНАВАННЯ								
8	**Прынцыпы і фактары фарміравання народнага календара**	**4**	**1**						
8.1	1. Паняцці “беларускі народны каляндар”, “хранатоп”, “свята”, “прысвятак”. 2. Асаблівасці і этапы фарміравання БНК. 3. Прынцыпы фарміравання народнага календара.	2	1					1, 10, 11, 41, 43	Тэст
8.2	1. Фактары фарміравання “народнай рэлігіі” і календара. 2. Сацыяльна-палітычны фактар. 3. Прыродна-геаграфічнага фактар. 4. Фактар святочнага і бытавога характару.	2						1, 10, 11, 41, 43	
9	**Сінтэз язычніцкай і хрысціянскай культур (2 гадзіны)**	**2**							
9.1	1. Царкоўна-рэлігійны фактар фарміравання народнага календара. 2. Сінтэз язычніцкай і хрысціянскай культур у Беларусі.	2						1-2, 5, 11-12, 16, 47	
10	**Традыцыйныя святы летняга і зімовага сонцастаянняў (4 гадзіны)**	**4**	**1**						
10.1	1. Святы летняга сонцастаяння ў беларусаў. 2. Культы агню і вады	2						1-2, 5, 19, 40, 47	
10.2	1. Святы зімовага сонцастаяння ў беларусаў. 2. Элементы язычніцтва і хрысціянства ва ўсходнеславянскіх калядных (навагодніх) традыцыях.	2	1					1-2, 5, 19, 40, 47	Інсцэніроўка фрагмента свята
11	**Святкаванні веснавога і восеньскага раўнадзенстваў (4 гадзіны)**	**4**							
11.1	1. Святы веснавога раўнадзенства. 2. Веснавы народны каляндар беларусаў і народаў Еўропы.	2						1-2, 15, 18, 31	
11.2	1. Святы восеньскага раўнадзенства. 2. Восеньскі народны каляндар беларусаў і	2						1-2, 15, 18, 31	

	народаў Еўропы.								
12	**Гісторыя беларускага календара ў кнізе (2 гадзіны)**	**2**							
12.1	1. Летазлічэнне ў беларускіх летапісах, кнігах і інш. дакументах. 2. Эвалюцыя календара ў кнігах. 3. Вывучэнне народнага календара ў наш час.	2						1-3, 6, 7, 27, 45	
	Усяго	**30**	**6**				**46**		**Залік**

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

“Каляндар у часе і прасторы: вытокі, сінтэз культур, стылі” (па выбары) для завочнай формы атрымання адукацыі

Нумар раздзела, тэмы, занятка	Назва раздзела, тэмы, занятка; пералік вывучаемых пытанняў	Колькасць аўдыторных гадзін					Пазааўдыторная самастойная работа	Метадычнае забеспячэнне заняткаў (наглядныя, метадычныя дапаможнікі і інш.) лекцыі	Формы кантролю ведаў практычныя заняткі
		лекцыі	практычныя заняткі	семінарскія заняткі	лабараторныя заняткі	ктруемая (кантралюемая) самастойная работа студэнтаў (іншае)			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
І год навучання 1 семестр									
	Раздзел I. Тэорыя летазлічэння.							1, 2, 20, 25	
1	Астральныя ўяўленні чалавека і месяцавае злічэнне часу. Сонечнае і сонечна-месяцавыя летазлічэнні	1							
	Раздзел II. Гісторыя летазлічэння: календары свету							2, 17, 32, 46	
2	Старажытнаіндыйскі каляндар. Кітайскі сельскагаспадарчы каляндар. Мусульманскі каляндар і летазлічэнне	1							
3	Старажытнаегіпецкі каляндар. Каляндар майя	1						2, 17, 32, 46	
	Раздзел III. Беларускі народны каляндар: асаблівасці і этапы існавання							1, 10, 11, 41, 43	
6	Прынцыпы і фактары фарміравання народнага календара	1							
	Усяго	**4**							

І год навучання 2 семестр									
8	Святы летняга і зімовага сонцастаянняў	1						1-2, 5, 19, 40, 47	
9	Святкаванні веснавога і восеньскага раўнадзенстваў	1						1-2, 15, 18, 31	
	Усяго	**2**							
	Усяго	**6**							**Залік**

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

ЛІТАРАТУРА

Асноўная:

1. Беларуская фальклярыстыка : Каляндар і каляндарна-абрадавая паэзія : вучэб.-метад. дапам. / А. Ю. Лозка, Н. Г. Мазурына. – 2-е выд. – Мінск : БДПУ, 2015. – 134 с.
2. Володомонов, Н. В. Календарь: прошлое, настоящее, будущее / Н. В. Володомонов. – М. : Наука, 1987. – 80 с.
3. Лозка, А. Ю. Беларуская фальклярыстыка : Каляндар і каляндарна-абрадавая паэзія : вучэб.-метад. дапам. / А. Ю. Лозка, Н. Г. Мазурына. – Мінск : БДПУ, 2009. – 104 с.
4. Пяткевіч, Ч. Грамадская культура Рэчыцкага Палесся / Часлаў Пяткевіч; пер. з пол. Уладзіміра Васілевіча і Ліі Салавей; прадм. Ганны Энгелькінг. – Мінск : Беларуская навука, 2015. – 319 с.

Дадатковая:

5. Агапкина, Т. А. Мифологические основы славянского народного календаря. Весенне-летний цикл. – М. : Индрик, 2002. – 816 с.
6. Агіевіч, У. У. Імя і справа Скарыны : У чыіх руках спадчына / У. У. Агіевіч – Мінск : Навука і тэхніка, 2002. – 319 с.
7. Агіевіч, А. А. Да пытання аб пачатку беларускага кнігадруку / А. А. Агіевіч // Роднае слова. – 2006. – №9. – С. 105–107.
8. Алексеев, В. В. Мир русских календарей. [Текст] : научно-популярное издание / В. В. Алексеев. – М., 2002. – 158 с.
9. Асов, А. И. Славянская астрология : Звездомудрие, звездочетец, календарь, обряды / А. И. Асов. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2001. – 256 с.
10. Беларуская народная творчасць. Шматтомная серыя. – Мінск : Навука і тэхніка, 1972 – 2007.
11. Беларускі фальклор : Энцыклапедыя: У 2 т. – Мінск : БелЭн, 2005; 2006.
12. Берман, И. Календарь по народным преданиям в Воложинском приходе Виленской губернии Ошмянского уезда / И. Берман. // Записки Императорского РГО по отделению этнографии. – СПб., 1873. Т.5. – С. 1–44.
13. Бикерман, Э. Хронология Древнего мира : Ближний Восток и античность / Пер. с англ. И. М. Стеблин-Каменского. – М.: Наука, 1975. – 336 с.
14. Бородин, О. Р. Возникновение современной хронологии : учеб. пособ. для вузов культуры и искусств / Московский гос. ун-т культ. и иск. – М. : Изд-во МГУКИ, 2000. – 248 с.
15. Васілевіч, У. А. Беларускі народны каляндар / У. А. Васілевіч. – Мінск : Ураджай, 1993. – 182 с.
16. Жыцця адвечны лад : Беларускія народныя прыкметы і павер'і. Кн. 2 / Уклад. У. Васілевіча. – Мінск : Маст. літ., 1998. – 614 с.
17. Календарь в культуре народов мира : сб. ст. / Рос. АН, Ин-т этнологии и антропологии им. Н. Н. Миклухо-Маклая; [Отв. ред. Н. Л.

Жуковская, С. Я. Серов; Предисл. С. Я. Серова]. – М. : Наука : Изд. фирма "Вост. лит.", 1993. – 270 с.

18. Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы : Весенние праздники / Институт этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая АН СССР. – М. : Наука, 1977. – 360 с.

19. Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы (конец XIX – начало XX в.) : Зимние праздники / Институт этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая АН СССР. – М.: Наука, 1973. – 352 с.

20. Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы : Исторические корни и развитие обычаев / Институт этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая АН СССР. – М. : Наука, 1983. – 224 с.

21. Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы : Летне-осенние праздники / Институт этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая АН СССР. – М. : Наука, 1978. – 296 с.

22. Календарные обычаи и обряды народов Восточной Азии. Годовой цикл. – М. : Наука, 1989. – 340 с.

23. Календарные обычаи и обряды народов Восточной Азии. Новый год. – М. : Наука, 1985. – 276 с.

24. Календарные обычаи и обряды народов Передней Азии. Годовой цикл. – М. : Наука, 1998. – 336 с.

25. Климишин, И. А. Календарь и хронология. 3-е изд. / И. А. Климишин. – М. : Наука, 1990. – 480 с.

26. Крук, Я. Сімволіка беларускай народнай культуры. – Мінск : Беларусь, 2011. – 430 с.

27. Лозка, А. Ю. Беларускі народны каляндар. 2-е выд. / А. Ю. Лозка. – Мінск : Полымя, 2002. – 240 с.

28. Лозка, А. Ю. Беларускі каляндар у славянскім і еўрапейскім свеце : манаграфія / А. Ю. Лозка. – Мінск, 2002. – 202 с.

29. Лозка, А. Ю. Беларускі задыякальны каляндар / А. Ю. Лозка // Мастацтва. – 2004. – № 1. – С. 49–51.

30. Лозка, А. Ю. Беларускі народны каляндар і еўрапейскае летазлічэнне / А. Ю. Лозка // Беларуская мова і літаратура. 2008. – №1. – С. 53–57.

31. Лозка, А. Ю. Валачобна-каляндарны пантэон/ А. Ю. Лозка // Весці БДПУ. – 2003. – № 4. – С. 161–167.

32. Михаль, С. Часы. От гномона до атомных часов / С. Міхаль. Научный ред. В. А. Шполянский. Сокр. перевод с чешского Мельнера Р. Е. – М. : Знание, 1983. – 256 с.

33. Нікалаеў, М. Палата кнігапісная : рукапісная кніга на Беларусі ў X–XVIII стагоддзях / М. Нікалаеў. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1993. – 239 с.

34. Рыбаков, Б. А. Язычество Древней Руси / Б. А. Рыбаков. – М. : Наука, 1987. – 790 с.

35. Рыбаков, Б. А. Язычество древних славян. 2-е изд. / Б. А. Рыбаков. – М. : Наука, 1994. – 610 с.

36. Сейл, Ричард. Эти странные исландцы / Ричард Сейл. – М. : Эгмонт Россия, 2004. – 96 с.

37. Толстая, С. М. Полесский народный календарь: Материалы к этнодиалектному словарю. А – Г / С. М. Толстая // Славянское и балканское языкознание. – М. : Наука, 1984. – С. 178–200.

38. Толстая, С. М. Полесский народный календарь : материалы к этнодиалектному словарю. Д – И / С. М. Толстая // Славянское и балканское языкознание. – М.: Наука, 1986. – С. 98–131.

39. Толстая, С. М. Полесский народный календарь : материалы к этнодиалектному словарю. К – П / С. М. Толстая // Славянский и балканский фольклор. – М.: Наука, 1986. – С. 178 – 242.

40. Толстая, С. М. Полесский народный календарь : материалы к этнодиалектному словарю. Р – Я / С. М. Толстая // Славянский и балканский фольклор. – М., 1995. – С. 251 – 317.

41. Толстая, С. М. Полесский народный календарь / С. М. Толстая. – М., 2005.

42. Толстой, Н. И. Времени магический круг (по представлениям славян) / Н. И. Толстой // Логический анализ языка. Язык и время. – М., 1997. – С. 28 – 35.

43. Традыцыйная мастацкая культура беларусаў: У 6 т. / Аўт. кал. : Варфаламеева Т. Б. – Мінск : Бел. навука, 2001 – 2008.

44. Усов, В. В. Русский народный православный календарь. В 2-х тт. / В. В. Усов. – М. : Изд. дом МСП, 1997.

45. Францыск Скарына і яго час : энцыкл. давед. – Мінск : БелСЭ, 1988. – 608 с.

46. Хренов, Л. С., Голуб, И. Я. Время и календарь /Л. С. Хренов, И. Я. Голуб. – М. : Наука, 1989. – 130 с.

47. Шамякіна, Т. І. Міфалогія Беларусі (нарысы) /Т. І. Шамякіна. – Мінск : Мастацкая літаратура, 2000. – 280 с.

48. Цыбульский, В. В. Лунно-солнечный календарь стран Восточной Азии / В. В. Цыбульский. – М. : Наука, 1988. – 384 с.

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

Самастойная работа студэнтаў па засваенні вучэбнай дысцыпліны “Каляндар у часе і прасторы: вытокі, сінтэз культур, стылі” (па выбары) складаецца з шэрагу відаў дзейнасці:

1. Азнаямленне са схематычнымі малюнкамі, табліцамі па гісторыі каляндарнай традыцыі. Стварэнне схем, табліц.
2. Праца з навуковай літаратурай, матэрыяламі архіваў. Праца з Інтэрнэт-рэсурсамі.
3. Падрыхтоўка дакладаў, рэфератаў па прапанаванай выкладчыкам тэматыцы.
4. Прагляд відэазапісаў правядзення заняткаў, экскурсій.
5. Наведванне музеяў (Нацыянальнага мастацкага музея, Музея старажытнабеларускай культуры, валуноў і інш.).
6. Стварэнне тэстаў і прэзентацый па матэрыялах дысцыпліны.

ПЕРАЛІК СРОДКАЎ ДЫЯГНОСТЫКІ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

Для дыягностыкі сфарміраванасці кампетэнцый студэнтаў па вучэбнай дысцыпліне “Каляндар у часе і прасторы: вытокі, сінтэз культур, стылі” (па выбары) рэкамендуецца выкарыстоўваць наступныя сродкі:

- круглы стол;
- прэзентацыі;
- даклады;
- тэсты;
- рэфераты;
- інсцэніроўка фрагмента свята;
- залік.

Выніковай формай кантролю ведаў і ўменняў студэнтаў па вучэбнай дысцыпліне з’яўляецца залік.

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ УВА

Назва дысцыпліны, з якой патрабуецца ўзгадненне	Назва кафедры	Прапановы аб зменах у змесце вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне	Рашэнне, прынятае кафедрай, якая распрацавала праграму (з указаннем даты і нумара пратакола)
Сучасныя тэндэнцыі развіцця тэорыі і методыкі культуралагічных дысцыплін	Кафеда тэорыі і методыкі выкладання мастацтва	Прапаноў аб зменах няма	Пратакол № 10 ад 12.05.2017 г.

ДОПОЛНЕНИЯ И ИЗМЕНЕНИЯ К УЧЕБНОЙ ПРОГРАММЕ
УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ «Календарь во времени и пространстве: истоки, синтез культур, стили (по выбору)»
(специальность 1-08 80 02 Теория и методика обучения и воспитания (мировая художественная культура))
на 2019/2020 учебный год

№№ пп	Дополнения и изменения	Основание
1	Заменить список основной литературы следующими источниками: 1. Руднев, В. Н. Эстетика. История мировой литературы и искусства : учеб. пособие / В. Н. Руднев. – М. : Директ-Медиа, 2015. – 362 с. 2. Абакумова, Н. И. Музыка Беларуси : пособие для учителей учреждений общ. сред. образования с белорус. и рус. яз. обучения : в 2 ч. / Н. И. Абакумова. – Минск : ВИТпостер, 2016–2018. – Ч. 2. – 2018. – 355 с.	1. Обновление списка основной литература в связи с истечением срока действия грифованых учебных пособий.

Учебная программа пересмотрена и одобрена на заседании кафедры теории и методики преподавания искусства (протокол № 6 от 27.01.2020)

Заведующий кафедрой
теории и методики преподавания искусства
доктор искусствоведения, доцент ________ Ю.Ю.Захарина

УТВЕРЖДАЮ
Декан факультета эстетического образования
кандидат пед. наук, доцент ________ И.И.Рыжикова

Методист отдела магистратуры ________ О.А.Сергушкина